

یاران و همراهان عزیز الله ابھی

همانگونه که مستحضرید "در دنیای کنونی سریع ترین و آسان ترین وسیله ارتباط و تبادل افکار و اخبار، شبکه های اینترنتی" اند. صنعت اینترنت به مهم ترین عرصه تاثیرگذار در صحنه جهان تبدیل گشته و کمتر زمینه اجتماعی و روابط فردی را می توان یافت که متأثر از آن نباشد. این تحول از سوئی فاصله ها را از میان برداشت، انسان ها را در سراسر گیتی بهم مرتبط ساخته و امکان تحقق وعده حضرت بهاء الله در زمینه وحدت نوع بشر و وابستگی ملت ها را تسريع بخشیده، از سوی دیگر راه را جهت سوء استفاده های غیر قانونی و غیر اخلاقی، کلاه برداری، استشمار، سلطه جوئی، شایعه پردازی و انتشار سریع اخبار دروغین هموار ساخته. از اینرو نیاز به اصول اخلاقی نوین و وضع قوانین جدید در همه زمینه ها احساس می شود." "برگرفته از مقاله خانم فرح دوستدار" برنامه ای که اینبار با عنوان "اینترنت انعکاسی از عالم اطراف ما است" "تقدیم حضورتان می گردد، سعی دارد به بررسی اهمیت استفاده صحیح از اینترنت و پرهیز از جنبه های منفی آن بر اساس هدایتهای بیت العدل اعظم الهی بپردازد و از سوی دیگر موازین اخلاقی را که می باشد حتی در فضای مجازی نیز همواره مورد نظر احباب الهی باشد بر اساس بیانات مبارکه متذکر دارد. متنمی است در اجرای برنامه نکات زیر را مورد عنایت قرار دهد

الف: نکات زیر برخی از مواردی هستند که مورد تأکید بیت العدل اعظم الهی در استفاده احباب از اینترنت بوده است و ضروری است که به نحو مقتضی توجه عزیزان به هر یک از آنها جلب شود

- 1 - در مکالمات و گفتار خود در اینترنت مظهر اعتدال و ادب و فروتنی باشند.
- 2 - از دیگر ضروریات همانا احتراز از اموری است که رنگ و ماهیّت سیاست حزبی

دارد، جانب داری از یک گروه خاص می نماید، مجادله برانگیز می باشد و یا به دلایل دیگر مغایر با حکمت و رویکرد بهائی است.

3 - از باز پخش اعتیاد وار و بی فکرانه مندرجات اینترنتی، عادتی که متأسفانه در بین مردم دنیا معمول شده، اجتناب ورزند

4 - حکمت اظهار نظر در باره هر مطلب و یا همکاری و عضویت در هر رسانه ای را هوشیارانه بسنجدند.

5 - اظهار نظرهای نامتعادل، افراطی و یا غلط، مخصوصاً آگر راجع به فردی دیگر از احبابی الهی باشد و یا خدای نکرده حمل براین شود که منظور یکی از مؤسسات امری می باشد، فرصتی به مخالفین دیرینه جامعه بهائی خواهد داد تا با بزرگ نمایی و سوء استفاده از آن به تضعیف امر الهی پردازند.

6 - یک اصل اساسی که باید راهنمای کوشش احباب در ارتباطات اینترنتی شان باشد به نحوه استفاده از زبان و بیان مربوط است. حضرت بهاءالله توضیح می فرمایند که بیان انسان جوهری است که طالب نفوذ و اعتدال است و انسان باید "به کلمه ئی که خاصیت شیر در او باشد تکلم نماید تا اطفال روزگار تربیت شوند و به غایت قصوای وجود انسانی که مقام ادرآک و بزرگی است فائزگردد."

ب: بخش روحانی قصد دارد به برخی از نکات اخلاقی در این خصوص اشاره نماید از جمله حکمت در بیان، عدل و انصاف، پرهیز از هوى و هوس، لزوم تحری حقیقت، پرهیز از غیبت و بدگونی، پرهیز از مکدر ساختن دیگران، حفظ اعتدال در امور شما می توانید به کمک عزیزان صفات و خصائص اخلاقی دیگری را نیز به این موارد اضافه فرمائید در این خصوص مقاله خانم فرح دوستدار نیز که در قسمت اداری آمده است می تواند مورد استفاده قرار گیرد

ج: در قسمت شور و مشورت سعی برآن است که بتوانیم مصادیق هر یک از موارد مذکور در دستخط بیت العدل اعظم الهی را یعنی:

1- خردمندی

2- رعایت حکمت

3- تمسک به انصباط شخصی را در استفاده از اینترنت بیان نمائیم اهمیت این مطلب از این روست که بیت العدل اعظم الهی عدم توجه به نکات فوق را مسبب لطمہ بعمنزلت و اعتبار تعالیم مبارکه می دانند.

موفق باشد

بیت العدل اعظم در مکتوب ۹ آوریل ۲۰۰۸ می فرمایند:

"مفید خواهد بود که در نظر داشته باشیم اینترنت انعکاسی از عالم اطراف ما است، و ما در کثرت صفحات آن همان قوای هماورد تألیف و تحلیل را می یابیم که خصیصه آشوب و نا آرامی است که عالم انسانی به آن مبتلا شده است. بهائیان در استفاده از اینترنت باید از قوای منفی فعال در آن اجتناب نمایند، و از امکانات بالقوه آن برای انتشار کلام الهی والهام بخشیدن به دیگران و ارتقاء روحانی آنها کمال استفاده را بنمایند."

عنوان: اینترنت انعکاسی از عالم اطراف ما است

قسمت روحانی

1- مناجات شروع

2- مناجات دوم

3- ذکر دسته جمعی "سبحانک یا هو یا من هو هو یامن لیس احد الا هو"

4- گزیده ای از نصوص حضرت بهاء اللہ که رعایت آن در همه احوال از جمله ارتباطات اینترنتی ضروری است

قسمت اداری

5- اعظم وظائف صاحبان جرائد

6- بخشی از دستخط بیت العدل اعظم الهی مورخ ۱۸ فوریه ۲۰۱۸

7- بخشی از دستخط ۹ آکتبر ۲۰۱۵ بیت العدل اعظم الهی

8- اصول اخلاقی در فعالیت رسانه های اجتماعی (قسمت اول)

9- اصول اخلاقی در فعالیت رسانه های اجتماعی (قسمت دوم)

10- شور و مشورت

11- برنامه نونهالان و نوجوانان عزیز

قسمت اجتماعی

12- الفت و پذیرائی

13- مناجات خاتمه

1- مناجات شروع

هُوَ اللَّهُ

خداؤند مهریانا ، کریما رحیما ، این جمع را به شمع محبت روشن نما و این نفوس را به نفات روح القدس زنده کن . انوار آسمانی ببخش و موهبت کبری مبذول دار . تأییدات غیبیه برسان و مکاشفات روحانیه ارزان فرما . دیده ها را به نور هدی روشن کن و دلها را به فیوضات نا متناهی غبطه گلشن نما . ارواح را بشارت کُبُری ده و نفوس را به موهبت عُظمی ، مفترخنما . ای پروردگار ، فقیرانیم گنج ملکوت ارزانی نما . ذلیلانیم در ملکوت عزیز فرما . بی سرو سامانیم در پناهت ملجاً و مأوى ده . طالبانیم به الطاف بی پایان رهبری نما . ساکنانیم نطق فصیح بخش . بی قوّتیم قدرت ملکوت احسان فرما . پروردگارا ، آمرزگارا ، خطا ببخش ، عطا بده ، گناه بیامز ، ما را آداب رحمانی بیاموز ، توئی دهنده ، توئی بخشنده ، توئی مهریان . ع ع

مناجاتهای چاپ آلمان ص 184

2- مناجات دوم

هوا لابهی

ای بنده بهاء توجّه به ملکوت خفاء جبروت ابهی کن و مناجات نما :
ای پروردگار ، ای مهریان ، ای پاک یزدان ، ای رحیم رحمن ، عنایتی و موهبتی و رحمتی و
رحمتی تا از هرچه هست آزاد گردیم و در دام تو گرفتار شویم . انک انت الکریم الرّحیم . ع ع

منتخبات مکاتیب ج 5 ص 263

4- گزیده ای از نصوص حضرت بهاء اللہ که رعایت آن در همه احوال از جمله ارتباطات اینترنتی ضروری است:

" یا اسمی بیان نفوذ می طلبد. چه اگر نافذ نباشد مؤثر نخواهد بود و نفوذ آن معلق بانفاس طبیّه و قلوب صافیه بوده و همچنین اعتدال می طلبد. چه اگر اعتدال نباشد سامع متحمل نخواهد شد و در اول بر اعراض قیام نماید و اعتدال، امتزاج بیانست بحکمت‌هایی که در زُبُرِ الواح نازل شده."

آیات الٰهی ج 1 ص 28

" طراز ششم: دانائی از نعمت‌های بزرگ الٰهی است. تحصیل آن بر کل لازم. این صنایع مشهوده و اسباب موجوده، از نتایج علم و حکمت اوست که از قلم اعلی در زُبُرِ الواح نازل شده . قلم اعلی آن قلمی است که نئالی حکمت و بیان و صنایع امکان از خزانه او ظاهر و هویدا، امروز اسرار ارض آمام آبصار موجود و مشهود و اوراق اخبار طیار . روزنامه فی الحقیقته مِرآتِ جهان است اعمال و افعال احزاب مختلفه را می نماید؛ هم می نماید و هم می شنواند . مِرآتی است که صاحب سمع وبصر و لسانست. ظهوریست عجیب و امیریست بزرگ. ولکن نگارنده را سزاوار آنکه از غرض نفس و هوی مقدس باشد و بطراز عدل و انصاف مزین و در امور بقدر مقدور تفحّص نماید تا بر حقیقت آن آگاه شود و بنگارد"

مجموعه الواح بعد از کتاب اقدس صفحه ۲۱

" اذْكُرُوا الْعِبَادَ بِالْخَيْرِ وَ لَا تَذْكُرُوهُمْ بِالسُّوءِ وَ مَا يَتَكَبَّرُ بِهِ أَنفُسُهُمْ ... چه که لسان از برای ذکر حق است حیف است بغيت بيلايد و يا بكلماتی تکلم نماید که سبب حزن عباد و تکدر است "

ص ۳۲۱ گنجينه حدود و احکام

" تمدن که غالباً صاحبان علم و هنر بدان افتخار می نمایند، اگر از حد اعتدال تعjaوز کند، موجب خسaran و ویال می گردد... اگر مدنیت در حد اعتدال باشد، منبع خیر است در غیر این صورت منبع شرّ."

تولد مدنیت جهانی ص 79

6-بخشی از دستخط بیت العدل اعظم الهی مورخ 18 فوریه 2018

آنچه در خور بندگان جمال ابھی در مهد امرالله و دیگر نقاط جهان است آنکه ، شخصاً در مکالمات و گفتار خود در اینترنت مظہر اعتدال و ادب و فروتنی باشند . در جمیع احوال آگاه باشند که در استفاده از اینترنت خردمندی و رعایت حکمت و تمسک به انضباط شخصی حائز اهمیّت است تا مبادا نحوه نامناسب، نادرست و یا ناپسند عرضه مطالب که احياناً زاید ؤ اثرات سوء واکنش های عجولانه ناشی از برخی رواں های معمول است ، لطمه‌ای به منزلت و اعتبار تعالیم مبارکه وارد سازد. از دیگر ضروریّات همانا احتراز از اموری است که رنگ و ماهیّت سیاست حزبی دارد، جانب داری از یک گروه خاص می نماید، مجادله برانگیز می باشد و یا به دلایل دیگر مغایر با حکمت و رویکرد بهائی است. همچنین سزاوار است که از باز پخش اعتیادوار و بی فکرانه مندرجات اینترنتی ، عادتی که متأسفانه در بین مردم دنیا معمول شده، اجتناب ورزند و حکمت اظهار نظر در باره هر مطلب و یا همکاری و عضویّت در هر رسانه‌ای را هوشیارانه بسنجدن.

علاوه بر رعایت این معیارها در رابطه با رفتار شخصی در فضای مجازی، دوستان باید آگاه باشند که اظهار نظرهای نامتعادل، افراطی و یا غلط ، مخصوصاً اگر راجع به فردی دیگر از احبابی الهی باشد و یا خدای نکرده حمل بر این شود که منظور یکی از مؤسّسات امری می باشد، فرصتی به مخالفین دیرینه جامعه بهائی خواهد داد تا با بزرگ نمایی و سوء استفاده از آن ، به تضعیف امر الهی پردازند. احبابی عزیز با ثبوت در عهد و میثاق توأم با درکی عمیق از تعالیم بهائی ، و با تأمل هوشمندانه باید بکوشند که علی رغم آشفتگی اموری که در اینترنت مشاهده می شود، دستخوش نوشتگات مشکل ساز چه ناشی از نسنجدید گویی یا بد اندیشی و چه از طرف دوست یا دشمن نشوند.

یاران عزیز الهی با توجه به این امور باید هر سایت اینترنتی حاوی اطلاعات و اخبار در باره آینین بهائی را با دقّت بررسی نموده با بذل توجه به نکاتی چون محتوا، لحن و شیوه ارائه مطالب و سوالات مطرح شده و غیره در مورد معتبر بودن آن تعمّق کنند . در صورت عدم اطمینان از اعتبار یک رسانه خاص می توانند با افراد با تجربه و معتمد و یا با محفل روحانی ملی کشور خود مشورت نمایید

۷-بخشی از دستخط ۹ آکتبر ۲۰۱۵ بیت العدل اعظم الهی

.... همان طور که مطلعید پیشبرد تکنولوژی بخش جدایی ناپذیری از ظهور یک تمدن جهانی است. اینترنت براستی تجلی پیشرفته است که حضرت ولی امرالله وقوع آن را در نامه ای به زبان انگلیسی ضمن توصیف خصوصیات اتحاد بشری پیش بینی فرموده اند که "یک سیستم مخابرات و ارتباطات جهانی ابداع گردد که با سرعتی حیرت انگیز و نظمی کامل به کار افتاده، فارغ از موانع و قیود ملی، جمیع کره ارض را در بر گیرد." اما یادگیری استفاده از اینترنت چون عاملی مؤثر در راه پیشرفت مادی و معنوی، چالشی است بس عظیم.

اینترنت این امکان را به وجود می آورد که مطالب امری و محتوای مُلهٰم از آثار بهائی به آسانی در دسترس افراد زیادی قرار گیرد. لذا بیت العدل اعظم تقویت حضور رسمی جامعه بهائی در شبکه جهانی اینترنت را تشویق فرموده اند و پیشرفت های فراوان در این زمینه به خصوص در سال های اخیر باعث سرور خاطرشان گردیده است و امیدوارند که این فرایند توسعه بیشتری یابد. علاوه بر این، بسیاری از احباب در سراسر عالم هر یک تحت شرایط مخصوص خود و هماهنگ با دیگر مجاهدات جامعه، اینترنت را به عنوان وسیله ای برای ترویج بینش حضرت بهاءالله در مورد یک نظم بدیع جهانی به کار می بردند و طبیعی است که این دوستان طُرُق مختلف انجام آن را بررسی نمایند. اما با توجه به اینکه اینترنت انتشار آنی و فوری مطالب بین توده کثیری از مردم را فراهم می سازد، استفاده از آن مستلزم رعایت حکمت و انصباط شخصی است تا مبادا نحوه نامناسب، سبک و نادرست ارائه مطالب، به اهمیّت و اعتبار تعالیم مبارکه لطمه ای وارد سازد... یک اصل اساسی که باید راهنمای کوشش احباب در ارتباطات اینترنتی شان باشد به نحوه استفاده از زبان و بیان مربوط است. حضرت بهاءالله توضیح می فرمایند که بیان انسان جوهری است که طالب نفوذ و اعتدال است و انسان باید "به کلمه ئی که خاصیّت شیر در او باشد تکلم نماید تا اطفال روزگار تربیت شوند و به غایت قُصوای وجود انسانی که مقام ادراک و بزرگی است فائز گرددند."

۸- اصول اخلاقی در فعالیت رسانه های اجتماعی(قسمت اول)

مبادلات اینترنتی بخشی از روابط انسانی است. از این رو تمامی الزامات اخلاقی در این فضا نیز صادق است. در فضای اینترنتی هر فردی می تواند افکار و نظرات خود را بطور وسیعی منتشر کند و در نقش خبرنگار و مفسر فعال باشد از اینرو خصوصیات خبرنگاری که حضرت بهاءالله در لوح طرازات عنوان می کنند ... در مورد هر کاربر اینترنتی نیز صدق می کند : "... ولكن نگارنده را سزاوار آنکه از غرض نفس و هوی مقدس باشد و به طراز عدل و انصاف مزین و در امور بقدر مقدور تفحّص نماید تا بر حقیقت آن آگاه شود و بنگارد..."

از بیان مختصر فوق می توان در زمینه مبادلات و مطالبی که در شبکه های اجتماعی اینترنت گذاشته می شود نیز نتیجه گرفت:

- نویسنده باید بیغرض باشد:

شبکه های اجتماعی محل خصومت ها و منازعات شخصی نیست.

- عدل و انصاف از فضائل اخلاقی یک نویسنده است:

شرط عدالت بیطرف بودن و یکطرفه قضاوت نکردن است . از نظر قانونی عدالت حکم می کند که بدون آنکه به شخص اجازه دفاع از خود را داده شود نمی توان او را محکوم کرد . مفهوم انصاف بیشتر اخلاقی و وجدانیست. بیان حضرت بهاءالله در لوح إشراقات نیز تشریح این دو مفهوم است که شخص عادل باید اول ببیند و بشنود و سپس قضاوت کند و شخص منصف باید قلب و وجداش بیدار باشد

در زمینه قضاوت در مورد دیگران می توان توصیه های حضرت عبدالبهاء را در مواردی که برخی از احباب [بهائیان] دچار خطای شده بودند را در مدد نظر داشت:

"... نفسی نباید بدون برهان کافی و ظهور نقض وافی، متهم شود... نباید نفسی نفس دیگر را متهم نماید و سخنی براند و تزیيف نماید و تحقیر فرماید ... البته در میان جمع غفیری نفووس معدودی تقصیر حاصل گردد این را خطأ گویند نه بعضا ، نسیان گویند نه عصیان ، قصور گویند نه طغیان ، اگر چنانچه از نفسی خطای صادر باید به پرده عطا بپوشند و در تنبه آن کوشند تا خطأ بدل صواب گردد و گناه منتهی به انتباہ شود. إِنَّ رَبَّكَ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ." (امر و خلق، جلد ۳، ص ۲۵۲)

• تحقیق و جستجو:

قبل از نگاشتن هر مطلبی باید نگارنده از صحت واقعیت آن خبر یا آن مطلب مطمئن باشد. تحقیق و جستجو نویسنده را با حقیقت آشنا کرده و از خطاهای احتمالی محفوظ می‌دارد.

• حکمت و اعتدال در کلام :

در آثار بهائی توصیه‌های بسیاری در مورد چگونگی کلام و نرمی بیان عنوان شده. رعایت آنها چه در گفتگوهای حضوری و چه در نوشتار یا ارتباطات اینترنتی بخشی از اخلاق بهائیست. حضرت بهاءالله در لوح مقصود می‌فرمایند:

"از برای هر کلمه روحی است لذا باید متکلم و مبین ملاحظه نمایند و بوقت و مقام کلمه القاء فرمایند چه که از برای هر کلمه اثری موجود و مشهود ۰ "حضرت موجود می‌فرماید " یک کلمه بمثلیه نار است و اُخری بمثاله نور و اثر هر دو در عالم ظاهر لذا باید حکیم دانا در اول بکلمه که خاصیت شیر در او باشد تکلم نماید تا اطفال روزگار تربیت شوند و بغایت قصوای وجود انسانی که مقام ادراک و بزرگیست فائز گردند ". و همچنین می‌فرماید : " یک کلمه بمثاله ربع است و نهال های بستان دانش از او سرسبز و خرم و کلمه دیگر مانند سُموم ". (مجموعه الواح بعد از کتاب اقدس صفحه ۱۰۶)

در کلمات مکنونه می‌فرمایند : " ای رفیق عرشی بد مشنو و بد مبین و خود راذلیل مکن و عویل برمیار یعنی بد مگو تا نشنوی و عیب مردم را بزرگ مدان تا عیب تو بزرگ ننماید و ذلت نفسی مپسند تا ذلت تو چهره نگشاید ". (ادعیه حضرت محبوب: صفحه ۴۶۹)

از حضرت عبدالبهاء نیز بیانات بسیاری در این زمینه وجود دارد از جمله : " بیان باید به مشرب حضّار و اقتضای وقت باشد و حسن عبارات و اعتدال در اداء معانی و کلمات لازم فقط حرف زدن نیست همیشه در عکا میرزا محمد علی بیاناتی را که از من می‌شنید بعینها در موقع دیگر ذکر می‌کرد ولی ملتفت نبود که هزاران حکم و مصالح لازمت نه تنها گفتن . (مائده آسمانی ، جلد ۵ صفحه ۱۷۶)

اصول اخلاقی در فعالیت رسانه های اجتماعی(قسمت دوم)

- عدم اعتراض به عقاید دیگران:

یکی از احکام کتاب اقدس نهی از اعتراض به دیگران است "لَا يَعْتَرِضُ أَحَدٌ عَلَىٰ أَحَدٍ" ، این حکم را می توان دلیل قاطعی بر آزادی بیان در این آئین دانست.

- صداقت و راستی در پخش اخبار و مطالب :

حکم پرهیز از دروغ که یکی از خصائص اخلاق بهائیست نه تنها در مورد خود شخص سخنگو صادق است بلکه در زمینه قضاوت در مورد دیگران و نقل و انتشار خبرها نیز حائز اهمیت است.

- دوری از تهمت و افترا:

در آیه نوزده کتاب اقدس حضرت بهاءالله غیبت و افترا را در یک آیه واحد و همزمان با قتل و زنا نهی می فرمایند: " قَدْ حُرِّمَ عَلَيْكُمُ الْقَتْلُ وَ الزَّنَاجُ الْغَيْبَةُ وَ الْإِفْرَاءُ إِجْتَبَوْا عَمَّا نُهِيَّتُمْ عَنْهُ فِي الصَّحَافِ وَ الْأَلْوَاحِ ". حرام است بر شما کشتن کسی و حرام است بر شما دست درازی به ناموس کسی و حرام است بر شما غیبت کردن در پشت سر دیگران و حرام است بر شما افتراء، یعنی چیزی که در کسی نیست به او نسبت بدھید و تهمت بزنید . (تقریرات درباره کتاب مستطاب اقدس، صفحه ۶۳)

روش بهائیان : حضرت عبدالبهای در لوحی در مورد روش بهائی می فرمایند: "ای ثابت بر پیمان، ما نه با حریزی کُلْفَتی داریم نه به سائر احزاب الْفَتی؛ مَسْلَكٌ مَا سُلُوك در طریق قویم است و روش بر صراط مستقیم. در این جهان فانی ارتفاع لَم وحدت انسانی خواهیم و اتفاق و اتحاد و صلح عمومی جوئیم. دول و مللی را که از یکدیگر بیگانه اند، به یگانگی خوانیم تا طوائف مُ تباغضه مُتَلِفِه را، متوافقه مُتَحَابَه کنیم . به امور سیاسی کاری نداریم. مرجع ما اخلاق است نه اجسام . مَسْلَكٌ مَا ترویج خصائیل و فضائل رحمانیه است که زینت حقیقت انسانیه است ، نه بدگوئی و نکته گیری بر احزاب . با وجود این مقاصد عالیه چگونه به امور جزئیه خود را آلوده کنیم و این بنیان عظیم رَصِین را بَرَهَم زنیم." (مائده آسمانی، جلد ۵، صفحه ۱۵۶)

5- اعظم وظائف صاحبان جرائد

حضرت عبدالبهاء به صاحب روزنامه پولیس فرمودند : "روزنامه باید اول وسیله الفت بین نفوس باشد. این اعظم وظائف صاحبان جرائد است که سوء تفاهم بین ادیان و اجناس و اوطان را زائل نمایند و وحدت عالم انسانی را ترویج کنند."

بدایع الآثارج 1 ص 252

10- شور و شورت

در دستخط بیت العدل اعظم الهی زیارت نمودیم که احباء الهی می بایست:
"در جمیع احوال آگاه باشند که در استفاده از اینترنت خردمندی و رعایت حکمت و تمسک به انضباط شخصی حائز اهمیّت است تا مبادا نحوه نامناسب، نادرست و یا ناپسند عرضه مطالب که احياناً زایده اثرات سوء و اکنش های عجولانه ناشی از برخی روال های معمول است لطمه ای به منزلت و اعتبار تعالیم مبارکه وارد سازد".

به نظر شما مصادیق هریک از موارد مورد اشاره یعنی،

1- خردمندی

2- رعایت حکمت

3- تمسک به انضباط شخصی

در استفاده از اینترنت چیست؟